

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีจาก นายจ้างในอำเภอเมืองนครสวรรค์ ผู้ศึกษาได้ศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดเกี่ยวกับทักษะทางวิชาชีพสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2553: ออนไลน์)

ในฐานะที่สภาวิชาชีพบัญชี เป็นหน่วยงานกำกับดูแลที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและพัฒนาวิชาชีพบัญชีและยังเป็นสมาชิกของสหพันธ์นักบัญชีระหว่างประเทศ (International Federation of Accountants-IFAC) จึงต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กรซึ่งในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2546 คณะกรรมการการศึกษาของสหพันธ์นักบัญชีระหว่างประเทศ (IFAC Education Committee) ได้อนุมัติ “มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี” (International Education Standards for Professional Accountants-IESs) จำนวน 6 ฉบับในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ได้กล่าวถึงในฉบับที่ 3 เรื่อง “ทักษะทางวิชาชีพ” (Professional Skills) โดยจุดมุ่งหมายของมาตรฐานฉบับนี้คือ การทำให้มั่นใจได้ว่าบุคคลพร้อมที่จะเป็นผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีที่เป็นสมาชิกของสหพันธ์นักบัญชีระหว่างประเทศต้องมีส่วนผสมของทักษะด้านต่างๆ อย่างเหมาะสมในการทำหน้าที่ฐานะผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี และเพื่อใช้เป็นแนวทางตรวจสอบทักษะทางวิชาชีพของนักบัญชีว่ามีเพียงพอตามที่กำหนดไว้หรือไม่ ทักษะเป็นส่วนหนึ่งของขีดความสามารถที่ต้องมีในผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีเพื่อแสดงถึงสมรรถนะของคนที่มีความสามารถเหล่านี้ประกอบด้วยความรู้ ทักษะ ค่านิยมทางวิชาชีพ จรรยาบรรณและทัศนคติ ขีดความสามารถเหล่านี้เป็นเรื่องบ่งชี้ถึงศักยภาพที่สามารถนำไปใช้ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันได้ สิ่งสำคัญคือทำให้แน่ใจได้ว่าโปรแกรมการศึกษาทางวิชาชีพบัญชีได้รวมการพัฒนาของความรู้ ทักษะ ค่านิยมทางวิชาชีพ จรรยาบรรณ และทัศนคติไว้แล้ว ทักษะทางวิชาชีพสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ประกอบไปด้วยทักษะทั้ง 5 ประเภท คือ

1. ทักษะทางปัญญา (Intellectual Skills) บุคคลที่พร้อมจะเป็นผู้ประกอบการวิชาชีพต้องบรรลุระดับสูงที่สุดของทักษะเหล่านี้ ณ ช่วงเวลาที่มีคุณสมบัติเป็นผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชี ทักษะทางปัญญาช่วยให้นักบัญชีแก้ปัญหาตัดสินใจ และใช้ดุลยพินิจที่ดีแก้ไขสถานการณ์ที่ซับซ้อนขององค์กรได้ ทักษะเหล่านี้มักได้มาจากการศึกษาทั่วไปในภาพกว้าง ทักษะทางปัญญาที่จำเป็นประกอบไปด้วยทุกเรื่อง ดังนี้

1.1 มีความสามารถที่จะกำหนด ได้มา จัด และเข้าใจ สารสนเทศจากคนสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

1.2 มีจิตความสามารถที่จะสอบถาม วิจัย คิดเชิงเหตุผลและวิเคราะห์

1.3 มีความสามารถที่จะระบุและแก้ไขปัญหาที่ไม่เคยเจอมาก่อน

2. ทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่งาน (Technical and Functional Skills)

ประกอบด้วย ทักษะทั่วไปและทักษะเฉพาะเจาะจงสำหรับผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชี ซึ่งรวมถึง

2.1 มีความชำนาญทางตัวเลข (การใช้คณิตศาสตร์และสถิติ) และความชำนาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

2.2 การวิเคราะห์แบบจำลองการตัดสินใจและความเสี่ยง (Decision Modeling and Risk Analysis)

2.3 การประเมินค่า

2.4 การรายงาน

2.5 ความรู้ด้านกฎหมายและกฎเกณฑ์ข้อบังคับ

3. ทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล (Personal Skills) ซึ่งเกี่ยวข้องกับทัศนคติ และพฤติกรรมของผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีการพัฒนาทักษะเหล่านี้จะช่วยการเรียนรู้ และการปรับคุณลักษณะเฉพาะบุคคล ซึ่งรวมถึง

3.1 ความสามารถในการจัดการตนเอง

3.2 มีความคิดริเริ่ม มีความสามารถโน้มน้าวและเรียนรู้ด้วยตนเอง

3.3 ความสามารถที่จะเลือกและเรียงลำดับทรัพยากรที่มีจำกัด

และจัดแรงงานให้เสร็จตามกำหนดเวลา

3.4 ความสามารถที่จะเข้าร่วมและปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง

3.5 พิจารณาปรับใช้ค่านิยมทางวิชาชีพ จรรยาบรรณและทัศนคติ ให้เข้ากับการตัดสินใจ

3.6 ความระมัดระวังสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี

4. ทักษะทางปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสาร (Interpersonal and Communication Skills) ช่วยให้ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีสามารถปฏิบัติงานร่วมกับบุคคลอื่นในองค์กรได้ดี รับและส่งผลสารสนเทศได้การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และมีประสิทธิภาพ ส่วนประกอบของทักษะทางปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสาร ประกอบด้วย

4.1 การทำงานร่วมกับผู้อื่นในกระบวนการปรึกษาหารือกันเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้ง

4.2 สามารถทำงานเป็นกลุ่ม

4.3 มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่ต่างวัฒนธรรม และความคิดเห็นต่างกันได้เจรจาต่อรองหนทางแก้ปัญหาและกำหนดข้อตกลงร่วมกันในสถานการณ์ทางวิชาชีพ

4.4 การทำงานในวัฒนธรรมที่ต่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.5 สามารถนำเสนอ อภิปราย รายงานและการปกป้องมุมมองของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการเขียนและการพูดทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

4.6 ฟังและอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงให้ความสำคัญกับวัฒนธรรม และภาษาที่แตกต่าง

5. ทักษะการบริหารองค์กรและการจัดการทางธุรกิจ (Organizational and Business Management Skills) มีความสำคัญเพิ่มขึ้นต่อผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีซึ่งจะมีการเรียกร้องให้เป็นผู้แสดงบทบาทในเชิงรุกในการจัดการองค์กรในแต่ละวัน ในขณะที่ก่อนหน้านี้บทบาทของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีอาจถูกจำกัดอยู่เพียงแค่การเก็บ และรวบรวมข้อมูลเพื่อให้หน่วยงานอื่นนำไปใช้ แต่ในปัจจุบันผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีได้เข้าไปมีบทบาทกับหลายหน่วยงานมากขึ้นจึงมีความจำเป็นที่ต้องมีความรู้ด้านธุรกิจมากขึ้น และตระหนักในเรื่องการเมือง และมีมุมมองแบบรอบด้าน ทักษะการบริหารองค์กร และการจัดการธุรกิจ รวมถึง

5.1 การวางแผนเชิงกลยุทธ์การบริหาร โครงการการจัดการบุคลากรและทรัพยากร และการตัดสินใจ

5.2 ความสามารถที่จะจัดแบ่งหน้าที่งาน ที่จะจูงใจและพัฒนาบุคลากร

5.3 การมีภาวะผู้นำ

5.4 การพิจารณาและตัดสินใจได้อย่างผู้มีวิชาชีพ

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

นางเยาวภา ฌ นคร (2541) ได้ศึกษาทัศนคติของผู้ประกอบการที่มีต่อผลการทำงานของบัณฑิตสาขาการบัญชี สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคใต้ ที่สำเร็จการศึกษาปีการศึกษา 2534-2539 ซึ่งเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามจากหัวหน้างานโดยตรงซึ่งใกล้ชิดกับบัณฑิต โดยแบ่งออกเป็นผู้ประกอบการภาครัฐ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 109 ราย และผู้ประกอบการภาคเอกชน จำนวน 53 ราย จากการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการมีความพึงพอใจด้านคุณธรรมจริยธรรมได้แก่ มีความซื่อสัตย์ และความสามารถในการควบคุมอารมณ์ในระดับมาก ด้านความสามารถในการทำงานได้แก่ มีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย ขยันขันแข็งในการทำงาน และความสามารถในวิชาชีพในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบทัศนคติของผู้ประกอบการระหว่างภาครัฐ/รัฐวิสาหกิจ และภาคเอกชน ด้านคุณธรรม จริยธรรม ที่แตกต่างกันคือ การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การให้ความร่วมมือต่อผู้ร่วมงาน และความเหมาะสมในบุคลิกภาพ และการวางตัว ด้านความสามารถในการทำงาน ที่แตกต่างกันคือ ความตื่นตัวในการรับรู้วิทยาการ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ และความสามารถในการตัดสินใจ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา ทัศนคติของผู้ประกอบการที่มีต่อผลการทำงานของบัณฑิตที่ควรมีในด้านคุณธรรม จริยธรรมได้แก่ การตรงต่อเวลา เชื่อฟังผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้าง การรักษาผลประโยชน์ให้แก่หน่วยงาน ความจริงใจในการให้บริการต่อผู้อื่น ด้านความสามารถในการทำงานได้แก่ ความรู้ความสามารถในด้านคอมพิวเตอร์

ศิริวรรณ สิริพิทุไชยวรรณ (2547) ได้ศึกษาคุณลักษณะของบัณฑิตที่มีผลต่อการจ้างงานของบัณฑิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ซึ่งเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม จากหัวหน้างานโดยตรงซึ่งใกล้ชิดกับบัณฑิตจำนวน 155 ราย จากการศึกษาพบว่า คุณลักษณะของบัณฑิตที่นายจ้างผู้ประกอบการผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจด้านคุณธรรม จริยธรรม และมนุษยสัมพันธ์ได้แก่ ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ รับผิดชอบในการทำงาน และอุทิศเวลา สามารถทำงานเป็นทีมด้านความรับผิดชอบต่อจรรยาบรรณวิชาชีพได้แก่ มีความขยันหมั่นเพียร ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ของหน่วยงาน รักษาความลับในงานที่ปฏิบัติ ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ และวิชาชีพได้แก่ สามารถนำความรู้ทางวิชาชีพมาประยุกต์ใช้ในการทำงาน มีความสามารถในการใช้ภาษาไทย และมีความสามารถทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา สถานประกอบการยังมีความต้องการบัณฑิตที่มีคุณลักษณะในด้านความสามารถในการวางแผนการทำงาน

อรพิน สันติธีรากุล และคณะ (2550) ได้ศึกษาภาวะการทำงานของบัณฑิตคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ประจำปี 2550 และความพึงพอใจของนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชาของบัณฑิต ที่มีต่อบัณฑิตคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามจากบัณฑิต และนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตคณะบริหารธุรกิจ โดยแจกแบบสอบถามให้บัณฑิต และนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตคณะบริหารธุรกิจ ที่มารับพระราชทานปริญญาบัตรในวันที่ 16 มกราคม 2550 จากการศึกษาพบว่า นายจ้างหรือผู้บังคับบัญชามีความพึงพอใจด้านคุณธรรม จริยธรรม ได้แก่ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบในหน้าที่การทำงาน ด้านความสามารถทางวิชาการ และวิชาชีพ ได้แก่ มีระเบียบในการทำงาน ทำงานเสร็จตามกำหนดเวลา มีความรู้ในสาขาวิชาที่นำมาใช้ในการทำงาน มีการวางแผนในการทำงาน และทำงานอย่างเป็นขั้นตอน ด้านทักษะทางภาษา และความสามารถในการติดต่อสื่อสาร ได้แก่ มีทักษะในการพูด อ่าน และเขียนภาษาไทย มีความสามารถในการติดต่อประสานงานกับคนอื่น หรือหน่วยงานอื่น

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา นายจ้างหรือผู้บังคับบัญชายังมีความต้องการให้สถานศึกษาพัฒนาทักษะทางด้านความมุ่งมั่น และความอดทน การวิเคราะห์ และการนำเสนอความเป็นผู้นำ การทำงานเป็นทีม การบริหารงานองค์กร วุฒิภาวะทางอารมณ์ มีสัมมาคารวะรู้จักกาลเทศะความกระตือรือร้นทะเยอทะยานต่อการพัฒนาตนเอง มีความรับผิดชอบต่อสังคม ปฏิบัติตามกฎระเบียบของหน่วยงาน และสังคม สร้างจิตสำนึกมุ่งเน้นการเป็นผู้ให้ และบริการ

นันทวดี วุฒิกรณ์ (2551) ได้ศึกษาคุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ของสถานประกอบการต้องการในจังหวัดพะเยา ซึ่งเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามจากเจ้าของสถานประกอบการหรือ ผู้บริหารของกิจการในจังหวัดพะเยา จำนวน 281 ราย จากการศึกษาพบว่า คุณสมบัติของนักบัญชีที่ผู้ประกอบการพึงประสงค์ในด้านความรู้ความสามารถ ได้แก่ ด้านภาษีอากร ด้านบัญชีต้นทุนด้านระบบบัญชี และด้านการตรวจสอบในระดับมาก ด้านคุณธรรม จริยธรรม ได้แก่ มีความรับผิดชอบ และมีความขยันในระดับมาก ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ ได้แก่ ปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวัง และรอบคอบตามมาตรฐานการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป ไม่กระทำการใดๆ อันนำมาซึ่งความเสียหายเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ ไม่เปิดเผยความลับของลูกค้าในระดับมาก

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา สถานประกอบการยังมีความต้องการนักบัญชีที่มีคุณลักษณะในด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศ ทักษะทางสังคม ได้แก่ ไม่แสดงสีหน้าท่าทางที่ไม่เหมาะสมเมื่อเกิดข้อโต้แย้งในที่ประชุม รับฟังความคิดเห็น

ของเพื่อนร่วมงาน ใช้คำพูดที่เหมาะสมกับบุคคลทั่วไป ด้านคุณธรรม จริยธรรมทั่วไปได้แก่ มีคุณธรรม และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม รู้จักประหยัด มัธยัสถ์ ไม่หุนหัน พุ่มเฟิย สามารถปรับตัว และดำรงชีวิตอยู่รอดในสังคม รู้จักการวางแผนการใช้เงิน

กรณีการ์ ล้าลือ (2552) ได้ศึกษาเรื่องคุณสมบัติของนักบัญชีที่พึงประสงค์ของผู้ประกอบการ ในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม จากผู้ประกอบการนิติบุคคลที่จดทะเบียนต่อสำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้า จังหวัดเชียงใหม่ โดยแบ่งเป็นประเภทนิติบุคคลคือ ห้างหุ้นส่วนจำกัด จำนวน 193 ราย บริษัทจำกัด จำนวน 194 ราย จากการศึกษาพบว่า คุณสมบัติของนักบัญชีในทักษะทางวิชาชีพที่ผู้ประกอบการพึงประสงค์ได้แก่ มีความรู้ความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับการทำบัญชีในด้านการคำนวณต้นทุน ด้านกฎหมายภาษีอากร และด้านการเงินธุรกิจ และการจัดการทางการเงิน มีความสามารถวัด/คำนวณมูลค่าของสินทรัพย์ หนี้สิน รายได้ ค่าใช้จ่าย ได้อย่างถูกต้อง มีความสามารถในการจัดทำและนำเสนอรายงานทางการเงินในรูปแบบที่ง่ายต่อความเข้าใจ ถูกต้องครบถ้วนตามเกณฑ์ และทันต่อเวลา มีความชำนาญทางตัวเลข (การใช้คณิตศาสตร์และสถิติ) มีทักษะหรือความชำนาญในการจัดการตนเองเช่น การควบคุมอารมณ์ให้คงที่เมื่อประสบปัญหาเกี่ยวกับงาน เพื่อนร่วมงานหรือฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีความสามารถพิจารณาการปรับใช้ค่านิยมทางวิชาชีพ จรรยาบรรณ และทัศนคติให้เข้ากับการตัดสินใจ มีความสามารถในการปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวังเยี่ยงผู้ประกอบการวิชาชีพ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นในกระบวนการปรึกษาหารือเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้ง สามารถทำงานเป็นทีม มีความสามารถจัดแบ่งหน้าที่งาน และมีภาวะเป็นผู้นำ และมีความสามารถในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การจัดการโครงการ การจัดบุคลากร และทรัพยากรและการตัดสินใจต่างๆ ทางธุรกิจในระดับมาก ทั้งนี้ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่าคุณสมบัติของนักบัญชี ที่พึงประสงค์มากที่สุดได้แก่ มีความซื่อสัตย์ และรู้จักรักษาความลับของกิจการมีความละเอียดรอบคอบ มีความขยันหมั่นเพียร และรับผิดชอบ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา การที่บุคคลจะเข้ามาปฏิบัติงานในหน่วยงาน ต้องมีการศึกษาคุณสมบัติตามพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 คือ การปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป โดยคำนึงถึงการมีจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีการปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบ และการรักษาความลับ และต้องให้ความสำคัญในเรื่องความรู้ทางการบัญชี มาตรฐานการบัญชีที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ